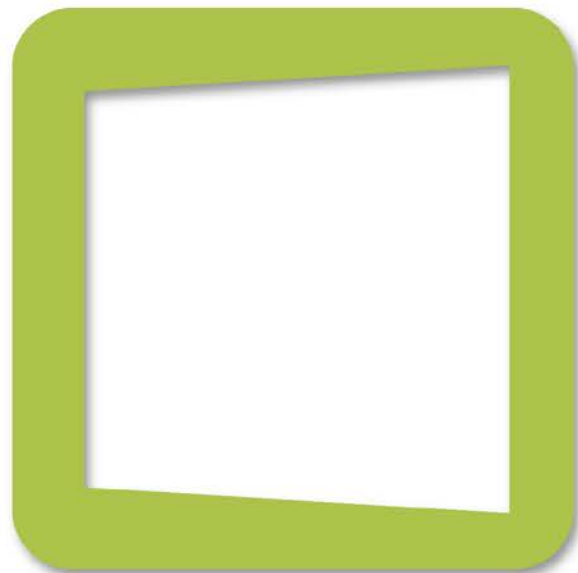


onderzoeksopzet zo lang mogelijk zelfstandig wonen

juli 2019



1 inleiding

1-1 aanleiding

Het aantal ouderen in Nederland is de afgelopen jaren fors gestegen en ook de komende jaren zal deze groep in omvang blijven toenemen. Om de zorg voor deze groep betaalbaar te houden, wordt door middel van wet- en regelgeving en actieprogramma's getracht ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.

De taken en verantwoordelijkheden op het terrein van wonen en zorgen zijn de afgelopen jaren in toenemende mate bij gemeenten komen te liggen. Met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2007 zijn gemeenten verplicht ouderen ondersteuning te bieden om zelfstandig te kunnen blijven wonen, zoals een traplift, inloopdouche of boodschappendienst.¹ Gemeenten hebben, binnen de kaders van de wet, keuzevrijheid in de manier waarop deze ondersteuning wordt ingericht en het budget dat daaraan wordt besteed. Via de Woningwet en de Huisvestingswet kunnen gemeenten prestatieafspraken maken met woningcorporaties in de regio en voorrangregels opstellen om geschikte, zelfstandige woonruimte voor ouderen aan te bieden.

Vanuit het ministerie van VWS is in 2018 het Programma Langer Thuis in het leven geroepen, met als doelstelling dat ouderen in hun eigen vertrouwde omgeving zelfstandig oud kunnen worden met een goede kwaliteit van leven.² Eén van de acties uit het programma is het realiseren van meer aanbod voor vernieuwende woonvormen voor ouderen. Daarnaast is door het ministerie van VWS recentelijk een stimuleringsregeling opgezet voor nieuwe wooninitiatieven voor ouderen.

Het aandeel ouderen dat in een verpleegtehuis woont, is de afgelopen jaren gedaald. Van 1995 tot heden daalde het percentage ouderen in een verpleeghuis van 16% naar 8%, en in de nabije toekomst daalt dit naar verwachting verder.³ Op dit moment woont 92% van de huidige 75-plussers dus zelfstandig. Ook vanuit ouderen bestaat in toenemende mate de behoefte om zo lang mogelijk regie op hun eigen leven te behouden. Hoewel het grootste deel zelfstandig woont, zijn er ruim 40.000 ouderenhuishoudens (7%) met een woning die niet toegankelijk is en ook niet tegen beperkte kosten geschikt te maken is. Een ander knelpunt is dat de helft van de ouderenhuishoudens in een omgeving woont die functioneel (de nabijheid van primaire voorzieningen) ongeschikt is. Daarnaast zijn ouderen soms zelf weinig geneigd hun woonsituatie aan te passen of te verhuizen naar een toekomstbestendige (zelfstandige) woning.⁴ Door een tekort aan betaalbare aangepaste woningen gelden voor ouderen met een verhuiscens vaak lange wachtlijsten voor een geschikte woning.⁵

In de gemeente Lansingerland is de doelgroep ouderen relatief sterk gegroeid en blijven ouderen over het algemeen langer zelfstandig wonen. Tussen 2015 en 2018 is het aantal ouderen met bijna 1.500 toegenomen tot 9.000 ouderen (peildatum 1 januari

¹ SCP, rapport 'Zorgen voor thuiswonende ouderen', april 2019.

² Ministerie van VWS, 'Programma Langer Thuis', 2018, p. 13.

³ Ministerie van VWS, 'Programma Langer Thuis', 2018, p.5.

⁴ SCP, rapport 'Zorgen voor thuiswonende ouderen', april 2019, p.46.

⁵ <https://demonitor.kro-ncrv.nl/uitzendingen/ouderewoningen>, geraadpleegd op 12 juni 2019.

2018).⁶ In toenemende mate wordt bij de gemeente een beroep gedaan op (woon-)voorzieningen. Tevens wordt via nieuwe woonvormen getracht verhuizing naar een instelling te voorkomen of uit te stellen. Door de vergrijzing zal de groep ouderen waar voorzieningen en maatregelen getroffen voor moeten worden, de komende jaren steeds groter worden.

Op 13 december 2018 heeft de Rekenkamer Lansingerland een 'stemkastsessie' met de raad georganiseerd. Op basis van de uitkomsten van deze sessie is bepaald dat de rekenkamer in 2019 een onderzoek naar zo lang mogelijk zelfstandig wonen onder ouderen zal uitvoeren. De rekenkamer heeft dit voornemen opgenomen in haar onderzoeksplan 2019.

1-2 beleidsmatige context

1-2-1 landelijk beleid en wetgeving

Wet maatschappelijke ondersteuning

In 2007 is de Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo) in werking getreden. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bieden van ondersteuning aan inwoners, met als doel dat zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen en deel kunnen nemen aan de samenleving. Het uitgangspunt daarbij is dat inwoners eerst zoveel mogelijk zelf dienen te regelen, eventueel met behulp van hun sociale netwerk, voordat zij aanspraak maken op ondersteuning vanuit de gemeente. Vanuit de Wmo worden algemene voorzieningen aangeboden, zoals gezelschapsactiviteiten en voorlichting, en maatwerkvoorzieningen, zoals een traplift. Binnen de Wmo hebben gemeenten de vrijheid om het lokale beleid in te vullen zo lang aan de wet- en regelgeving wordt voldaan.⁷ In 2015 is de Wmo vernieuwd (Wmo 2015). Hoewel de Wmo 2015 op een aantal punten afwijkt van de Wmo 2007, blijven de uitgangspunten ongewijzigd. Circa een kwart van de zelfstandig wonende ouderen ontvangt ondersteuning vanuit de Wmo.⁸

Woon- en Huisvestingswet

Wet- en regelgeving rondom huisvesting en wonen is opgenomen in de Woningwet en de Huisvestingswet. De Woningwet ziet toe op de kwaliteit en voorwaarden voor sociale huisvesting. Sinds de hernieuwing van de Woningwet in 2015 hebben gemeenten en huurdersorganisaties meer invloed op het beleid van corporaties. Zo maken woningcorporaties, gemeenten en huurderorganisaties samen prestatieafspraken maken over de lokale woonopgave. In deze afspraken staan bijvoorbeeld welke woningen er gaan worden gebouwd en voor welke doelgroepen. Deze afspraken staan in veel gevallen ook in de woonvisies van gemeenten.⁹ Via deze prestatieafspraken kunnen gemeenten dus sturen op het bouwen en aanbieden van voldoende passende woningen voor ouderen.

De Huisvestingswet biedt gemeenten instrumenten om te sturen in de verdeling van woonruimte indien er sprake is van een tekort aan (goedkope) huurwoningen. Gemeenten kunnen in een huisvestingsverordening vastleggen dat woonruimte wordt

⁶ Gemeente Lansingerland, 'Jaarrapportage sociaal domein', 3 mei 2018, p.7.

⁷ SCP, rapport 'De invoering van de Wmo: gemeentelijk beleid in 2007', augustus 2008.

⁸ SCP, rapport 'Zorgen voor thuiswonende ouderen', april 2019, p.6.

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/woningcorporaties/woningwet-hoofdlijnen>, geraadpleegd op 12 juni 2019.

toegewezen aan een doelgroep waar in die gemeente onvoldoende woningen voor beschikbaar zijn. Passende woningen voor ouderen kunnen hier ook onder vallen. Gemeenten kunnen tevens een urgentieregeling opnemen in de huisvestingsverordening.¹⁰

Programma Langer Thuis

Het Programma Langer Thuis is onderdeel van het bredere Pact voor de Ouderenzorg¹¹ dat het ministerie van VWS in maart 2018 heeft afgesloten met onder andere gemeenten, verzekeraars en zorgverleners. Het programma streeft ernaar ouderen in hun eigen vertrouwde omgeving zelfstandig oud te laten worden met een goede kwaliteit van leven. Het Programma Langer Thuis richt zich op het verbeteren van drie belangrijke randvoorwaarden: goede ondersteuning en zorg thuis, ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers en een geschikte woonsituatie. Iedere randvoorwaarde kent een gelijknamige actielijn met bijbehorende maatregelen.¹²

actielijnen Programma Langer Thuis

1 Actielijn 1. Goede ondersteuning en zorg thuis

Deze actielijn is er op gericht een samenhangend ondersteunings- en zorgaanbod te bieden, dat is afgestemd op de individuele wensen en behoeften aan ouderen. Onder andere de samenwerking tussen zorgprofessionals en de zelfredzaamheid van ouderen dienen hiermee te worden verstrekt.

2 Actielijn 2. Mantelzorg en vrijwilligers in zorg & welzijn

Deze actielijn richt zich op het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers, onder andere door bewustwordingscampagnes op te zetten en meer ondersteuning te bieden.

3 Actielijn 3. Wonen

Deze actielijn richt zich op het realiseren van voldoende mogelijkheden om woningen aan te passen en voldoende aanbod van geschikte woningen voor ouderen, onder andere door het stimuleren van nieuwe woonzorgarrangementen.

Voor het totale programma is van 2018 tot 2021 ruim € 340 mln. beschikbaar. Het grootste deel hiervan is beschikbaar voor innovatieregelingen, onder andere op het gebied van innovatieve woonzorgarrangementen.

Stimuleringsregeling Wonen en Zorg

Om de ontwikkeling van nieuwe vormen van wonen en zorg te bevorderen, is in april 2019 de Stimuleringsregeling Wonen en Zorg van start gegaan. Nieuwe initiatieven van bewoners en sociale ondernemers komen namelijk vaak moeilijk van de grond, omdat het lastig blijkt om hier financiering voor te verkrijgen. Deze regeling richt zich op het tot stand komen van geclusterde woonvormen met levensbestendige of makkelijk aanpasbare woningen, ook wel woonzorgarrangementen genoemd. Initiatiefnemers kunnen een aanvraag indienen bij RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland), die de regeling uitvoert en de aanvragen beoordeelt. In de

¹⁰ <https://www.aedes.nl/artikelen/corporatiestelsel/huisvestingswet/huisvestingswet-2014-wat-is-daarin-geregeld.html>, geraadpleegd op 18 juni 2019.

¹¹ Het Pact voor de Ouderenzorg is een samenwerking tussen het ministerie van VWS, gemeenten, zorgverzekeraars en andere (maatschappelijke) organisaties om de kwaliteit van de ouderen zorg te verbeteren.

¹² Ministerie van VWS, 'Programma Langer Thuis', 2018, p. 6-8.

regeling worden zowel subsidies als borgstellingen voor leningen verstrekt. Hiervoor heeft het ministerie van VWS met een aantal banken een overeenkomst afgesloten.¹³

Blijverslening

De Blijverslening is een initiatief van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en is bedoeld voor aanpassingen aan de woning om langer thuis te kunnen blijven wonen. SVn stelt de Blijverslening in verschillende vormen beschikbaar. Gemeenten en de SVn bieden de lening samen aan. Gemeenten staan garant voor een 'voordelige' lening aan inwoners en betalen aan SVn een beheervergoeding over de restschuld die uitstaat.¹⁴

1-2-2 beleid Lansingerland

Het beleid ten aanzien van ouderenhuisvesting en voorzieningen om ouderen zo lang mogelijk thuis te laten wonen is opgenomen in het Wmo- en het woonbeleid. Indien voorzieningen vanuit de Wmo niet toereikend blijken, wordt gekeken naar de mogelijkheden om te verhuizen naar een geschikte woning. Voor gelijkvloerse woningen, waar ouderen vaak behoefte aan hebben, bestaat in de gemeente Lansingerland echter een wachtlijst van een aantal jaar.¹⁵

Wmo-beleid

Het actuele Wmo-beleid van de gemeente Lansingerland is vastgelegd in het beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022.¹⁶ De gemeente heeft gekozen voor één overkoepelende aanpak binnen het sociaal domein. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar wetgeving (Participatiewet, Wmo of Jeugdwet), maar naar doelgroep. Ten aanzien van de doelgroep ouderen (personen vanaf 67 jaar) hanteert de gemeente het uitgangspunt dat *ouderen zo zelfstandig mogelijk blijven functioneren, wonen en participeren*.

De gemeente Lansingerland werkt in het sociaal domein niet met wijkteams, maar met toegangspartijen. Per doelgroep is er een toegangspartij gecontracteerd, waarbij ouderen terecht kunnen voor algemeen toegankelijke voorzieningen, zoals een boodschappendienst of deelname aan een (gezelschaps-)activiteit. Voor maatwerkvoorzieningen, zoals een traplift, is eerst een indicatie van de gemeente nodig.¹⁷ In figuur 1-1 is een overzicht opgenomen van het aantal indicaties en voorzieningen dat door de gemeente is afgegeven in de periode 2015-2017.

¹³ <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/stimuleringsregeling-wonen-en-zorg-swz>, geraadpleegd op 22 mei 2019.

¹⁴ Gemeente Lansingerland, 'Plan van Aanpak (T)huis in Lansingerland!', augustus 2017, p.10-11.

¹⁵ Gemeente Lansingerland, 'Woonvisie 2015-2020', ongedateerd en <https://www.herautonline.nl/?p=65909>, geraadpleegd op 27 mei 2019.

¹⁶ Gemeente Lansingerland, 'Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022', januari 2017.

¹⁷ Gemeente Lansingerland, 'Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022', januari 2017, p. 15.

figuur 1-1: indicaties wmo, doelgroep ouderen

	2015		2016		2017		
	1 ^e helft	2 ^e helft	1 ^e helft	2 ^e helft	1 ^e helft	2 ^e helft	
Indicaties Wmo, waarvan:	2197	2086	1986	1965	1965	1963	◆
▪ Woonvoorziening	133	149	167	177	206	214	▲
▪ Huishoudelijke Ondersteuning	626	526 ¹¹	479	451	444	433	▼
▪ Hulpmiddel	315	314	299	301	297	297 ¹²	◆
▪ Vervoersvoorziening	936	937	918	911	909	927	◆
▪ Begeleiding	186	159	123	118	107	87	▼
▪ Verblijf	1	1	0	7	2	5	◆
Cliënten Wmo	1263	1230	1181	1168	1170	1182	◆
<i>Gem. indicaties/cliënt</i>	1,74	1,70	1,68	1,68	1,68	1,66	◆

bron: Jaarrapportage sociaal domein, p.37

Het aantal Wmo indicaties is van 2015 tot 2017 licht gedaald, van 2.197 indicaties in de eerste helft van 2015 naar 1.963 indicaties in de tweede helft van 2017. Het aantal indicaties voor woonvoorzieningen is sinds de invoering van de nieuwe Wmo flink gestegen. Dit wordt door de gemeente verklaard doordat ouderen langer thuis wonen dan voorheen. Het aantal indicaties voor hulpmiddelen is nagenoeg gelijk gebleven. ¹⁸

intergenerationeel wonen met passende woningen

In het beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022 zijn tien beleidsaccenten opgenomen. Eén van de beleidsaccenten heeft betrekking op ouderenhuisvesting: 'Intergenerationeel wonen met passende woningen'. In dit accent wordt de verbinding gelegd tussen het sociaal domein en wonen. Met dit accent beoogt de gemeente te realiseren dat ouderen en jongeren door elkaar wonen, waarmee het bieden van onderlinge hulp wordt bevorderd. ¹⁹

In het plan van aanpak '(T)huis in Lansingerland'²⁰ wordt dit accent verder uitgewerkt. Het plan bestaat uit twee pijlers: 'Huis' (de fysieke aspecten zoals woonvormen en woningaanpassingen) en 'Thuis' (woonplezier en thuis voelen in de wijk).

De aanpassingsmogelijkheden van een woning hangen af van diverse factoren, waaronder de eigendomssituatie, de klusvaardigheid van de inwoner en zijn of haar financiële mogelijkheden. In tabel 1-1 zijn de maatregelen weergegeven die de gemeente inzet in het kader van de pijler 'Huis'.

¹⁸ Gemeente Lansingerland, 'Jaarrapportage sociaal domein', 3 mei 2018.

¹⁹ Gemeente Lansingerland, 'Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022', januari 2017, p. 24.

²⁰ Gemeente Lansingerland, 'Plan van Aanpak (T)huis in Lansingerland!', augustus 2017.

tabel 1-1 : maatregelen beleidsaccent intergenerationeel wonen

woonkeuze	maatregelen
aanpassen van de woning	<ul style="list-style-type: none"> • organiseren informatiemarkt over mogelijkheden woonaanpassing • afspraken maken met bouwmarkten over 'kortingsdag 67 plussers' • pilot Blijverslening²¹ • indien huurwoning: afspraken maken met 3B wonen over voorzieningen in huurwoningen dan wel collectieve woonvoorzieningen • uitbreiden van de klussendienst
wijzigen woonvorm	<ul style="list-style-type: none"> • continueren huidig beleid en voldoende woningaanbod voor ouderen om verhuizing ouderen mogelijk te maken • verruiming regelgeving voor mantelzorgwoning • afspraken maken met 3B wonen of ontwikkelaars over kangoeroewoning²² • voorraangs- of urgentieverklaring
wijzigen bewoning	<ul style="list-style-type: none"> • afspraken met matchingbureau voor het verhuren van een deel van de woning aan een (zorg-)student

bron: Plan van aanpak '(T)huis in Lansingerland', augustus 2017.

Voor wat betreft de pijler 'Thuis' zet de gemeente vooral in op het tegengaan van eenzaamheid door aan te sluiten bij bestaande activiteiten en op samenwerkingen met maatschappelijke organisaties en het ruimtelijk domein voor een prettige en veilige buitenruimte.

woonbeleid

Daarnaast is in het woonbeleid van de gemeente aandacht voor ouderenhuisvesting. Het actuele woonbeleid staat beschreven in de Woonvisie 2015-2020.²³ Hierin hanteert de gemeente het uitgangspunt dat ouderen zo lang mogelijk in hun bestaande woning blijven wonen. Pas wanneer lichamelijke beperkingen het onmogelijk maken in de bestaande woning te blijven wonen en woningaanpassingen dit niet kunnen uitstellen, wordt verhuizen overwogen.

De gemeente heeft hiervoor een aantal maatregelen geformuleerd, die grotendeels overeenkomen met die in het beleidsaccent Intergenerationeel wonen.

- 65-plussers worden actief voorgelicht over mogelijkheden en regelingen die hen kunnen ondersteunen bij het realiseren van woningaanpassingen in de toekomst. In deze voorlichting ziet de gemeente een rol weggelegd voor de toegangspartij voor ouderen Stichting Welzijn Senioren Lansingerland (SWSL).
- Voor wat betreft bestaande sociale huurwoningen waarin ouderen wonen wil de gemeente samen met de corporaties ouderen stimuleren te verhuizen naar een gelijkvloerse woning.

²¹ In juni 2017 heeft de gemeenteraad een amendement aangenomen om de Blijverslening in te voeren voor een periode van twee jaar, met als ingangsdatum het laatste kwartaal van 2017. Per jaar is € 75.375 beschikbaar gesteld (Gemeente Lansingerland, 'Plan van Aanpak (T)huis in Lansingerland!', augustus 2017, p.10-11).

²² Een kangoeroewoning is een combinatie van twee woningen onder één dak, met van binnen een verbindingsdeur.

²³ Gemeente Lansingerland, 'Woonvisie 2015-2020', ongedateerd.

- Er wordt (gelijkvloers) levensloopbestendig voor ouderen gebouwd wanneer monitoring uitwijst dat er een reële vraag vanuit ouderen is. Huur heeft de voorkeur boven koop.

Voor de uitvoering van het woonbeleid is de gemeente deels afhankelijk van woningcorporaties in de regio. In Lansingerland zijn dit 3B Wonen, Havensteder en Goede Woning. Om samen aan de lokale woonopgaven te werken, maakt de gemeente prestatieafspraken met deze partijen. In december 2017 hebben de gemeente, woningcorporaties en huurdersvereniging Lansingerland het Convenant Prestatieafspraken 2018 + 2019 ondertekend.²⁴ In dit convenant zijn onder andere afspraken gemaakt over voldoende woningvoorraad voor kwetsbare doelgroepen, waaronder ouderen.

1-3 betrokken partijen

Om passende voorzieningen te kunnen bieden aan ouderen werkt de gemeente met verschillende partijen samen. Dit zijn:

- Stichting Welzijn Senioren Lansingerland. SWSL is de toegangspartij voor ouderen binnen het sociaal domein.
- De Adviesraad Sociaal Domein (ASD). De adviesraad voorziet het college van burgemeester en wethouders van advies over het beleid en ontwikkelingen op het gebied van het sociale domein, waaronder het aandachtsgebied Wonen, Zorgen en Welzijn.
- MediPoint. MediPoint is met ingang van juli 2017 gecontracteerd als leverancier van Wmo-hulpmiddelen.²⁵
- Woningcorporaties 3B Wonen, Havensteder en Goede Woning en huurdersorganisatie Lansingerland. Voor het ontwikkelen van nieuwe woonvormen en -initiatieven wordt daarnaast de samenwerking gezocht met particuliere verhuurders en ontwikkelaars.

1-4 financiële context

In de vastgestelde meerjarenbegroting 2017-2021 is jaarlijks ruim € 33,4 mln. aan uitgaven opgenomen voor het sociaal domein. Hiervan is € 3,9 mln. beschikbaar voor de doelgroep ouderen.²⁶ Het volledige budget wordt bekostigd vanuit de Wmo. Het grootste deel van dit budget (€ 2,8 mln.) is bestemd voor doorlopende ondersteuning of eenmalige interventies. Dit zijn onder andere hulpmiddelen, woningaanpassingen of huishoudelijke ondersteuning. Er is € 0,8 mln. bestemd voor laagdrempelige inzet, zoals praktische diensten en maatjesprojecten. De overige middelen zijn vooral bestemd voor maatregelen op het gebied van gezondheid en eigen kracht.²⁷

Voor het beleidsaccent gericht op ouderenhuisvesting is tussen de € 30.000 en € 150.000 beschikbaar, afhankelijk van de precieze invulling van het beleidsaccent.²⁸ Dit was ten tijde van de vaststelling van het beleidsplan nog niet bekend. Voor uitvoering van de pilot Blijverslening, die loopt van eind 2017 tot eind 2019, is daarnaast € 75.375 per jaar gereserveerd.

²⁴ http://website.emagazine.nl/deheraut/article/118392/ondertekening_conv_enant_prestatieafspraken_lokale_woonopgave..., geraadpleegd op 18 juni 2019.

²⁵ <https://www.hartvanlansingerland.nl/nieuws/algemeen/14920/medi-point-leverancier-wmo-hulpmiddelen>, geraadpleegd op 27 mei 2019.

²⁶ Gemeente Lansingerland, 'Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022', januari 2017, p. 34.

²⁷ Gemeente Lansingerland, Bijlageboekje bij 'Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022', januari 2017, p. 2.

²⁸ Gemeente Lansingerland, Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022, januari 2017, p. 36.



1-5 bestuurlijke en ambtelijke verantwoordelijkheid

De bestuurlijke verantwoordelijkheden om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen zijn belegd bij de wethouder Gezondheid, Zorg en Welzijn en de wethouder Wonen. De ambtelijke verantwoordelijkheid is belegd bij de concerns Samenleving en Ruimte & Economie.

2 doel- en vraagstelling en afbakening

2-1 doel- en vraagstelling

Met dit onderzoek beoogt de rekenkamer na te gaan in hoeverre het aanbod van voorzieningen in de gemeente Lansingerland toereikend is om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.

De centrale vraag in het onderzoek luidt als volgt:

In hoeverre heeft de gemeente Lansingerland een toereikend aanbod aan voorzieningen om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen?

De centrale vraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen:

- 1 Wat zijn de woon- en ondersteuningsbehoeften van ouderen en in hoeverre heeft de gemeente hier zicht op?
- 2 Wat is het aanbod aan voorzieningen binnen Lansingerland om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen?
- 3 Spant de gemeente zich voldoende in om een passend aanbod aan voorzieningen te creëren?
- 4 Sluit het aanbod aan voorzieningen voldoende aan op de behoeften van ouderen?
- 5 In hoeverre zijn de voorzieningen voldoende toegankelijk en in welke mate worden ouderen hiermee bereikt?

2-2 afbakening

Het onderzoek heeft betrekking op de doelgroep ouderen. De rekenkamer sluit hierbij aan bij de definitie van ouderen die de gemeente Lansingerland hanteert, namelijk personen vanaf 67 jaar.²⁹

Het onderzoek heeft verder betrekking op voorzieningen en hulpmiddelen die er op gericht zijn ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen laten wonen. Hierbij gaat het vooral om voorzieningen die door de gemeente worden verstrekt dan wel gefaciliteerd op basis van het Wmo-beleid (zowel gericht op zorg als op welzijn) en het woonbeleid. Hoewel woningbouw en –aanbod voor ouderen voor een groot deel tot de bevoegdheden van de woningcorporaties behoren, maken deze onderwerpen ook onderdeel uit van het onderzoek.

In het onderzoek staat het huidige aanbod aan voorzieningen centraal. Daarnaast worden ontwikkelingen in kaart gebracht vanaf de invoering van de nieuwe Wmo in 2015.

²⁹ Gemeente Lansingerland, Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022, januari 2017, p. 13.

3 normenkader en onderzoeksanpak

3-1 normen per onderzoeksvraag

Hieronder is per deelvraag aangegeven welke normen de rekenkamer hanteert voor de beantwoording. Wanneer hiervoor aanleiding is, zullen normen in de loop van het onderzoek worden aangevuld en/of aangescherpt.

1 *Wat zijn de woon- en ondersteuningsbehoeften van ouderen en in hoeverre heeft de gemeente hier zicht op?*

Het eerste deel van deze vraag is beschrijvend en bevat derhalve geen norm. Voor het tweede deel van de vraag hanteert de rekenkamer de volgende normen:

- de gemeente heeft zicht op de omvang van de doelgroep en op de woon- en ondersteuningsbehoeften van de doelgroep;
- de gemeente monitort ontwikkelingen en veranderingen in deze behoeften.

2 *Wat is het aanbod aan voorzieningen binnen Lansingerland om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen?*

Deze vraag is beschrijvend en bevat derhalve geen norm. Voor het beantwoorden van deze vraag richt de rekenkamer zich op alle relevante voorzieningen binnen Lansingerland op het gebied van wonen, welzijn en zorg (voor zover verstrekt vanuit de Wmo).

3 *Spant de gemeente zich voldoende in om een passend aanbod aan voorzieningen te creëren?*

- de gemeente zet actief in op het bieden van passende voorzieningen;
- de inspanningen van de gemeente richten zich op logische activiteiten die bijdragen aan het bieden van een passend aanbod;
- de gemeente stelt voor deze inspanningen een passend budget beschikbaar;
- de gemeente heeft zicht op ontwikkelingen en knelpunten in het aanbod en zet hier adequaat op in middels aanvullend beleid en/of middelen.

4 *Sluit het aanbod aan voorzieningen voldoende aan op de behoeften van ouderen?*

- er zijn voldoende voorzieningen om aan de vraag te voldoen;
- de voorzieningen die de gemeente aanbiedt, zijn passend bij de ondersteuningsbehoeften van ouderen.

5 *In hoeverre zijn de voorzieningen voldoende toegankelijk en in welke mate worden ouderen hiermee bereikt?*

Voor het eerste deel van deze vraag hanteert de rekenkamer de volgende normen:

- er wordt actief beleid gevoerd om de doelgroep te informeren over voorzieningen;
- er is een adequaat proces ingericht om ouderen te begeleiden bij hun ondersteuningsbehoefte.

Voor het beantwoorden van het tweede deel van deze vraag hanteert de rekenkamer geen normen, maar een aantal indicatoren:

- aantal ouderen dat contact heeft gehad met de gemeente of betrokken partijen over een voorziening;
- aantal zelfstandig wonende ouderen en type huisvesting;
- ondersteuningsbehoeften onder ouderen;
- aantal verstrekte voorzieningen aan ouderen.

3-2 onderzoeksmethoden

Deze paragraaf beschrijft hoe het onderzoek wordt uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit de volgende onderzoeksmethoden: documentanalyse, interviews en cijfermatige analyse. In tabel 3-1 staat per methode weergegeven op welke deelvragen antwoord wordt gegeven.

tabel 3-1: methoden van onderzoek

methode	deelvraag
documentanalyse	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wat zijn de woon- en ondersteuningsbehoeften van ouderen en in hoeverre heeft de gemeente hier zicht op? 2 Wat is het aanbod aan voorzieningen binnen Lansingerland om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen? 3 Spant de gemeente zich voldoende in om een passend aanbod aan voorzieningen te creëren?
interviews	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wat zijn de woon- en ondersteuningsbehoeften van ouderen en in hoeverre heeft de gemeente hier zicht op? 3 Spant de gemeente zich voldoende in om een passend aanbod aan voorzieningen te creëren? 4 Sluit het aanbod aan voorzieningen voldoende aan op de behoeften van ouderen? 5 In hoeverre zijn de voorzieningen voldoende toegankelijk en in welke mate worden ouderen hiermee bereikt?
cijfermatige analyse	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wat zijn de woon- en ondersteuningsbehoeften van ouderen en in hoeverre heeft de gemeente hier zicht op? 2 Wat is het aanbod aan voorzieningen binnen Lansingerland om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen? 5 In hoeverre zijn de voorzieningen voldoende toegankelijk en in welke mate worden ouderen hiermee bereikt?

3-2-1 documentanalyse

Door middel van het bestuderen en analyseren van informatie uit beleidsstukken en ander relevante documenten wordt inzichtelijk gemaakt wat het aanbod is aan voorzieningen binnen Lansingerland en welke inspanningen de gemeente levert om een passend aanbod te creëren. Relevante bronnen zijn:

- beleidsnota's met betrekking tot wonen, welzijn en zorg;
- gemeentelijke rapportages;
- rapporten en documentatie van betrokken partijen;
- convenanten of samenwerkingsafspraken;
- gemeentelijke begrotingen en jaarstukken.

3-2-2 interviews

De rekenkamer houdt een aantal interviews met betrokkenen, waaronder betrokken partijen en de doelgroep. De interviews met betrokken partijen dienen een beeld te geven van de uitvoering van het beleid, de inspanningen die de gemeente levert op dit gebied en in hoeverre er zicht is op ondersteuningsbehoeften van ouderen. De rekenkamer interviewt vijf tot zeven betrokkenen van verschillende organisaties:

- ambtenaren betrokken bij beleid en uitvoering;

- medewerkers van betrokken partijen bij de uitvoering van het beleid, waaronder de Stichting Welzijn Senioren Lansingerland, woningcorporaties en huurdersorganisatie;
- andere betrokkenen en/of deskundigen op het beleidsterrein, waaronder Platform 31 om de bredere context van wonen, zorg en welzijn in kaart te brengen.

Daarnaast zal de rekenkamer een aantal interviews houden met personen binnen de doelgroep over het aanbod en de toegankelijkheid van voorzieningen. Deze gesprekken zijn bedoeld om een beeld te vormen bij de uitvoering van het beleid van de gemeente en zicht te krijgen op aspecten die goed en minder goed verlopen. De rekenkamer zal een aantal gesprekken voeren met ouderen die gebruik maken van een algemene, dan wel maatwerkvoorzieningen en met ouderen die gebruikmaken van een voorziening of maatregel op het gebied van wonen. Het selecteren en benaderen van de doelgroep zal in overleg met betrokken partijen plaatsvinden.

3-2-3 cijfermatige analyse

Met behulp van een cijfermatige analyse beoogt de rekenkamer op basis van beschikbare onderzoeken en registraties een beeld te krijgen van de ondersteuningsbehoeften, het aanbod en bereik van voorzieningen (in het algemeen en in Lansingerland). De rekenkamer zal hiervoor gebruik maken van cijfers van het CBS en de gemeente Lansingerland, eventueel aangevuld met cijfers van samenwerkingspartijen zoals woningcorporaties.

3-3 privacy

In dit onderzoek zal de rekenkamer verschillende functionarissen van de gemeente Lansingerland en samenwerkingspartners interviewen. De persoonsgegevens die in dat kader worden verwerkt betreffen in elk geval naam, functie en zakelijke contactgegevens. De verzameling en verwerking van overige persoonsgegevens wordt zoveel mogelijk beperkt. Alle gegevens zullen conform de AVG en het daarop gebaseerde privacybeleid van de rekenkamer worden verwerkt (www.rekenkamer.rotterdam.nl).

Voor het onderzoek zal de rekenkamer mogelijk gebruik willen maken van bij de gemeente en betrokken organisaties aanwezige contactgegevens van gebruikers van voorzieningen. Daar waar het gegevens betreft die door de gemeente worden verzameld, is de gemeente op grond van de Gemeentewet verplicht deze te verstrekken. Het doel van de verwerking van deze algemene persoonsgegevens door de rekenkamer is verenigbaar met het doel waarmee het college deze gegevens verwerkt. De verwerking van de desbetreffende persoonsgegevens is noodzakelijk voor het onderzoek, namelijk inzicht krijgen in de ervaring van ouderen met de voorzieningen.

4 organisatie en planning

4-1 organisatie

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door een onderzoeksteam van de Rekenkamer Lansingerland, bestaande uit:

- Daisy de Vries;
- Jaap Wils (projectleider).

4-2 planning en procedure

De voorbereiding van dit onderzoek is in het tweede kwartaal van 2019 gestart. De bevindingen uit het onderzoek worden in een concept nota van bevindingen vastgelegd. De rekenkamer stelt de gemeente in de gelegenheid op deze bevindingen te reageren door de concept nota van bevindingen voor ambtelijk wederhoor aan te bieden. Na verwerking van de ambtelijke reactie stelt de rekenkamer een bestuurlijke nota op. Daarin presenteert de rekenkamer de conclusies en aanbevelingen die volgen uit het onderzoek. De bestuurlijke nota zal, met de nota van bevindingen als bijlage, voor wederhoor aan het college van B en W worden voorgelegd. De reactie van het college van B en W wordt samen met het nawoord van de rekenkamer in het definitieve rapport opgenomen. De aanbieding van het rapport aan de gemeenteraad staat voor eind 2019 gepland.